

NEMZETKÖZI KLÍMA JOGESETEK GYEREKJOGI VONATKOZÁSAI

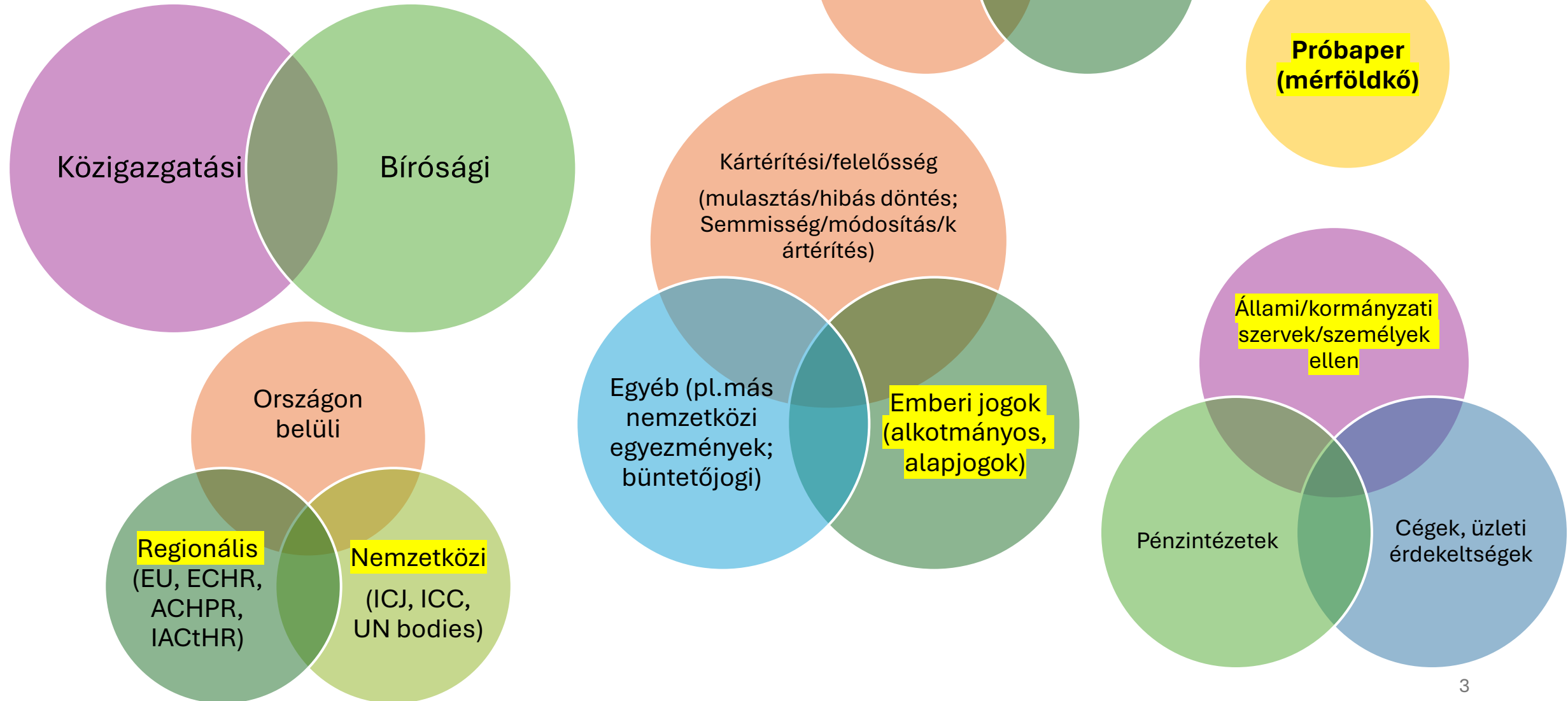
Dózsa Kata

Climate litigation – Mi a „klímaper”?

- „Az éghajlatváltozással kapcsolatos perek az **igazságszolgáltatási és kvázi igazságszolgáltatási szervek** előtt indított ügyeket, amelyek az **éghajlatváltozás tudományának, politikájának vagy jogának** lényeges kérdéseit érintik.” (Sabin Center - Grantham Report, 2024)
- Jogi peres és nem peres eljárások
- Explicit utalás a klímaváltozásra és annak hatásaira; az azzal kapcsolatos jogokra, egyezményekre és kötelezettségekre, stb.
- Iránymutatók: adatbázisok, szakirodalom, jogesetek (gyakorlat)

Címkék - kategóriák

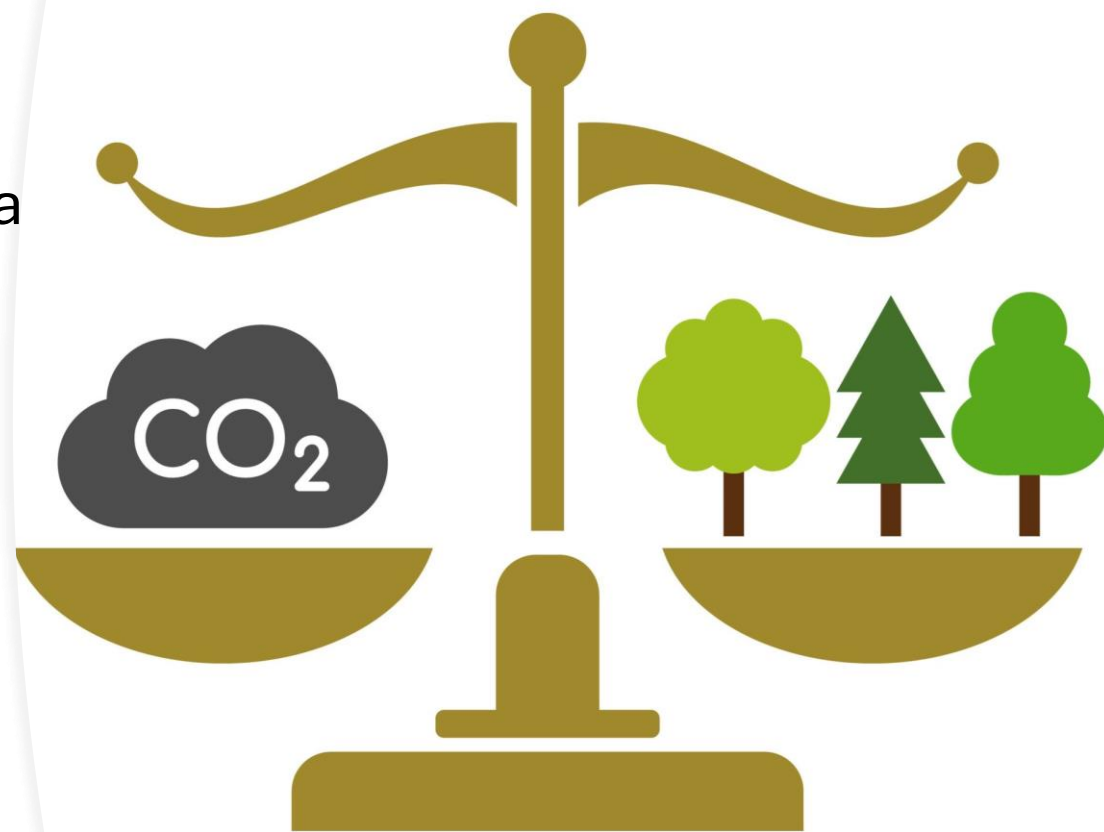

Címkék - kategóriák

Miért éppen a klímaperek?

- **Klímaválság** → strukturális fenyegetés **az emberi jogokra**, különösen a **gyerekekére** és a következő generációkéra.
- **Jogérvényesítés** célja:
 - állami mulasztásokkal szembeni fellépés
 - jogvédelem és társadalmi változás
- **Morális + jogi** érvek kombinációja
 - tudományos bizonyítékok (science & causation)
 - emberi jogi megközelítés
- **Klímaperek gyerekekkel** (*“Bold and courageous” litigation strategy*)

Credit: Courtesy Holding Redlich

Miért éppen a gyerekek?

(Jogalap és egyéb megfontolások)

- **Gyerekek különleges státusza**
 - sebezhetőség + jövőbeli érintettség
 - gyerekjogok (ENSZ Egyezmény, CRC és más jogi védelem)
- **Jogilag is hivatkozható tudományos források**
 - [European Climate Risk Assessment EUCRA Full report \(2024\)](#)
 - [IPCC Reports \(2024\)](#)
- **Gyerekek és jövő generációk:**
 - inter-/transzgenerációs felelősség
 - proxy-generációs szerep
- **Társadalmi kontextus: Klíma-aktivizmus erősödése**
(gyerekek mint klímapolgárok; jogászai és bírói aktivizmus, stb.)
- **Morális imperatívusz:**
 - védelem, felelősség, reprezentáció
 - dutiful dissent („kötelességtudó ellenállás”): a jövő generációja nevében is

Credit: Greta Thurnberg /Twitter (2021)

Klíma-igazságosság és a keresetőségi jog

A klímaigazságosság elve azt hangsúlyozza, hogy a klímaváltozás hatásai **aránytalanul érintenek bizonyos társadalmi csoportokat** — különösen a gyerekeket és a jövő generációkat.

A jogorvoslathoz való jog pedig biztosítja, hogy **ezen csoportok számára is elérhetőek legyenek a jogi fórumok**, ahol jogaik sérelme esetén felléphetnek.

Így a klímaigazságosság és a jogorvoslathoz való jog szoros kapcsolatban állnak: **a klímaigazságosság érvényesítése elképzelhetetlen hatékony jogorvoslati mechanizmusok nélkül.**

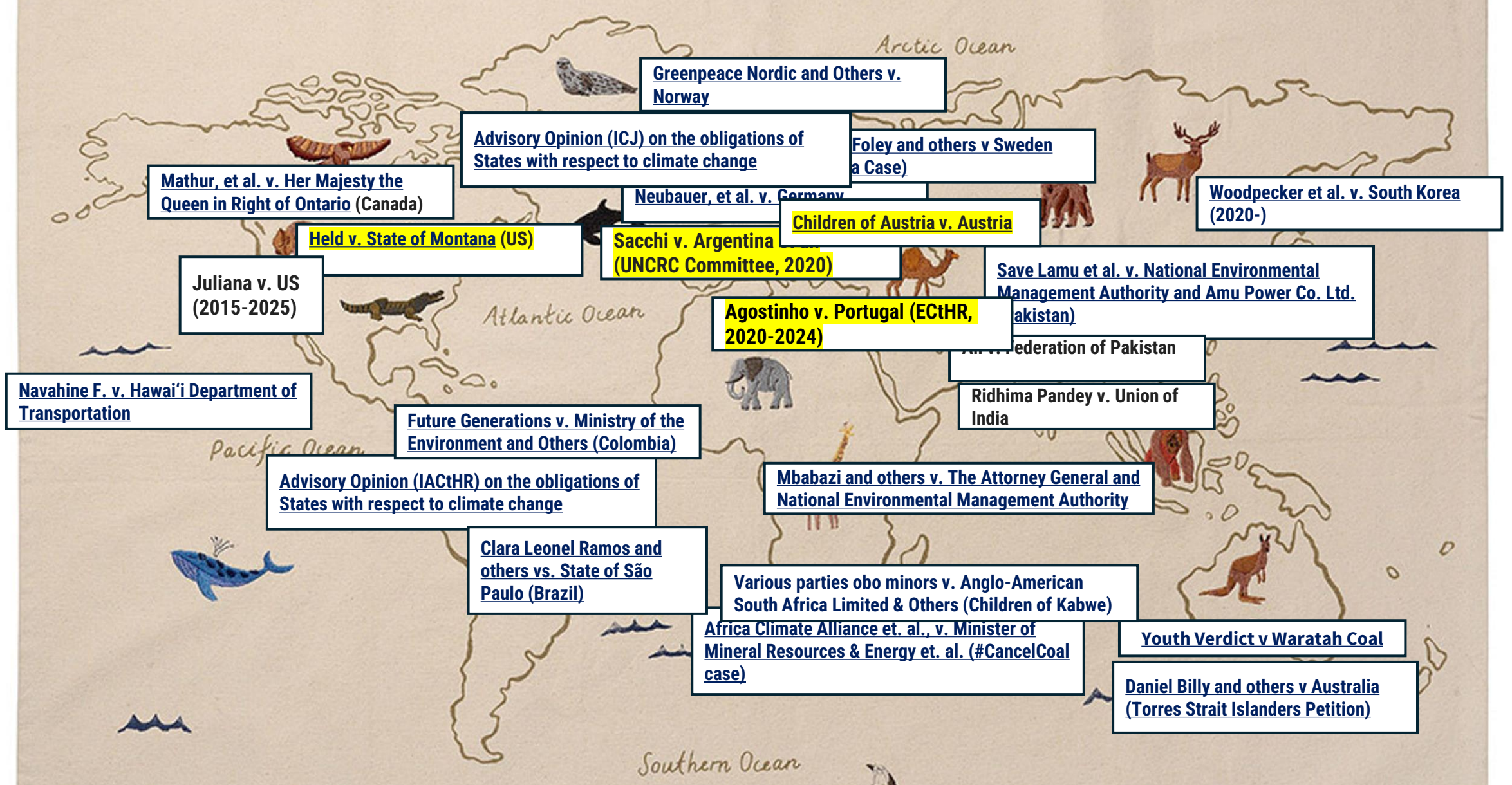

Na de a gyerekeknek???

Irány a bíróság!

Access to justice – nem explicit gyerekjog!

**Cases around the world (as of 2024) with
child/youth plaintiffs
and with implications to intergenerational justice and the rights of future generations
(non-exhaustive)**

Sacchi et al. v. Argentina et al. (2019-2020, UN CRC - OP3)

- **Az első klímaváltozással kapcsolatos gyerekjogi eljárás** – CRC mechanizmusok
- 16 gyerek 5 állam ellen (nagy szennyezők)
- **CRC 3, 6, 12, 24, 30**
- Eljárási bakugrás: jogorvoslatok átugrása
- Jogi újítás: extraterritorialitásra hivatkozás
- **Édemi megfontolás, de kereset elutasítása eljárási okok miatt**
- **Rész-siker: meghallgatás**; jogsérelem megállapítása (victim status); extraterritorialitás lehetősége
- Újabb perek nemzeti és nemzetközi szinten
- További eredmények: **GC No. 26 and 27**

Credit: childrenvclimatecrisis.org

Duarte Agostinho and others vs. Portugal and others: ECtHR, 2020

Credit: AFP/Getty images

- **Felperesek:** 6 gyerek ill. fiatal 32 ET tagállam ellen
- Emberi jogok (ECHR 2 és 8. cikk + mások)
- Intergenerációs jogok
- Diszkrimináció tilalma (CRC)
- Extraterritorialitás
- Jogorvoslatok átugrása (átmeneti és sürgős)
- Részvétel, jogorvoslati jog és etikai kérdések
- Döntés (2024): kereset elutasítása eljárásjogi alapon
- **Kontextus: Klimaseniorinnen** ügy és kedvező döntés! (intergenerációs jogok védelme és csoportos perindítás lehetősége; az állam pozitív kötelezettsége a védelemre)
- Pozitív hatás: paradigmaváltás?

Held v. Montana (USA, 2023)

Credit: Tom Bridge Independent Record

- **USA első érdemben megnyert gyermekjogi klímapere** (Montana állam ellen, 2023. augusztus)
- **16 gyerek ill fiatal felperes** (5–22 évesek), saját nevükben pereltek
- **Jogi képviselő:** Our Children's Trust (OCT)
- **Jogalap:** Montana állami alkotmány "**right to a clean and healthful environment**" (Art. IX., Sec. 1)
- **Érvelés:** az állam fosszilisenergia-barát politikája megsérti a gyermekek jelenlegi és jövőbeli jogait
- **Bírósági döntés:**
 - a gyermekfelperesek **különösen sebezhető csoportként**
 - az államnak **pozitív kötelezettsége** a gyermekek jogainak védelmére
- **Jogi újítás:**
 - **jelenlegi sérelmek elismerése (presentism)** (pl. mentális egészség, klímaszorongás, fizikai egészségromlás)
 - **intergenerációs jogvédelem explicit elismerése**
- **Pozitív hatás: Gyermekbarát eljárási példa!**
 - a gyermekek **közvetlen meghallgatása**
 - **child-friendly justice** elveit részben
 - OCT: gyermekbarát policy
- **Nemzetközi hatás:** új globális hivatkozási alap a gyermekjogi klímaperekhez (pl. Duarte Agostinho, Aurora)

Jogi, etikai és egyéb gyerekjogi megfontolások

Morális megfontolások	Kockázatok és etikai kérdések	Pozitív hatás és lehetőségek
• A marginalizált és „csöndes” társadalmi csoportok bevonása • Gyerekek önkifejezésének elismerése és tiszteletben tartása: <i>'jobb tenni valamit mint semmit se tenni'</i> • Az idő keretezése és nyomásgyakorlás: <i>'most/azonnali/sürgős/krízis/életük során...'</i> • Kollektív jogok erősítése (Sustainable Society) • Társadalmi változások: az intergenerációs igazságosság morális imperatívusz	• Bírósági eljárás mint a gyerekeket jogi- és politikai erővel felruházó gyerekbarát eljárás és közeg? (Végső megoldás?) - Jogorvoslathoz való jog (Access to justice?): ki a jogosult? • Instrumentalizáció v. részvétel • Gyerekek és a jövő generáció fogalma: • Komplexitás és zavaros értelmezések • Az intergenerációs teher? • Pszichológiai hatások/mentális egészség: okok, eljárások és döntések (szorongás, kiábrándulás, radikalizmus) • Média nyilvánosság, zaklatás • Erőszak, ellenállás, bosszú az aktivistákkal szemben • Victimizáció/Kriminalizáció • Anyagi és más terhek (eljárási és egyéb kockázatok)	• Több per (gyerekek és/vagy intergenerációs jogok) • Újabb gyerekjogi irányelv (GC No. 27 - Access to Justice) • Összefogás és együttműködés a klímavédelemért • Bírói aktivizmus erősödése • Társadalmi tudás/attitűdök javulása és közösségi támogatás • Több kutatás • Több párbeszéd

Fontos források és toolkitek

- **Accelerating Climate Solutions through Youth-focused Litigation**

<https://www.kcl.ac.uk/climate-law/assets/dpsl-accelerating-climate-solutions.pdf>

Gyerekbarát verzió: <https://www.kcl.ac.uk/climate-law/assets/climatechangeandyoungpeople-shortversion.pdf>

- **Hope for Children through Climate Justice – Legal tools to hold financiers accountable**

https://www.oikoumene.org/sites/default/files/2025-03/Hope%20for%20Children%20Web_0.pdf

- **Advancing Child Rights Strategic Litigation**

<https://www.acrisl.org/>

- **Children's Rights Strategic Litigation Toolkit**

<https://www.cypcs.org.uk/resources/childrens-rights-strategic-litigation-toolkit/>

- **Hickman C. et al.** (2021), '[Climate Anxiety in Children and Young People and their Beliefs about Governmental Responses to Climate Change: A Global Survey](#)', *The Lancet Planetary Health* 5(12).
- **Dozsa, K.** (2023), [Children as climate citizens: A sociolegal approach to public participation](#), Routledge.
- **O'brien et al.** (2018). Exploring youth activism on climate change. *Ecology and Society*, 23(3).

Adatbázisok

- [Global Climate Change Litigation Database](#). Columbia Law School. Sabin Center for Climate Change Law.
- Grantham Report: [Global trends in climate change litigation snapshot 2024](#)
- Climate Rights and Remedies Project (CRRP). Litigation Database <https://climaterightsdatabase.com/> (University of Zurich)
- [Our Children's Trust](#) (United States and Global Legal Action Dataset)
- [Youth climate justice case law database](#) (University College Cork)

Mi a siker?!

